

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Oponentský posudek na disertační práci

Úřední komunikace královéhradeckého biskupského semináře se státními, církevními a soukromými subjekty od jeho založení do zániku monarchie v roce 1918

Autor: Mgr. Ladislav Holoubek

Studijní program: P 7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví

Vedoucí práce: Mgr. Petr Polehla, Ph.D.

Hradec Králové 2022

Kněžské semináře představují vděčný objekt zájmu české historiografie zvláště znovu po roce 1989, kdy vyšla řada nových monografií, studií a dokonce edicí jak z hlediska církevních či regionálních a národních dějin, tak z perspektivy archivnictví a pomocných věd historických. Jako jasně definovaná instituce nabízí i ohraničené a dobře zpracovatelné téma právě pro práce typu disertace. Z tohoto hlediska lze uvítat volbu tématu, který se zabývá dosud nezpracovaným tématem v případě hradeckého kněžského semináře.

Dizertační práce připojuje k historicky, sociálně či antropologicky založeným výzkumům hradeckého semináře perspektivu archivnictví a pomocných věd historických. Patří do oblasti církevní diplomatiky novověku, dějin úřední korespondence a dějin správy. Podle svého zadání se pokouší o analýzu specifického typu písemností římskokatolické církve v místním kontextu královéhradeckého biskupského semináře od roku 1714, kdy tato instituce fakticky začíná v královéhradecké diecézi působit, až do roku 1918. Práce má celkově logickou strukturu, z logiky zaměření a zadání má převážně popisný charakter. Správně člení dané období na první fázi, kdy se jednalo o kněžský dům, nikoliv o klasický formační seminář tridentského typu, a na druhou fázi po roce 1802, kdy právě takto definovaný institut v Hradci Králové vznikl. Jen na okraj řečeno mohl zmínit, jaké byly osudy domu mezitím, jak se podařilo ho hradeckým biskupům uchránit pro budoucí církevní využití.

Abychom dodrželi žánr „oponentského“ posudku, soustředíme se na problematické části či desiderata, kde samozřejmě zásadním limitem výzkumu je množství a kvalita dochovaného pramenného materiálu, zvláště pro první fázi existence kněžského semináře. Práce obsahuje dostatečné shrnutí dosavadního bádání i potřebné uvedení do problematiky.

Na druhou stranu pojednání jednotlivých seminářů v českých zemích se jeví jako nadbytečné, nevyrovnané, torzovité. Některé obecně známé věci zbytečně vysvětluje, naopak zde i jinde nechává pasáže a výpovědi, které by komentář potřebovaly, například když o olomouckém semináři uvádí, že „v alumnátu společně žili chovanci biskupští, šlechtičtí, císařští a papežští, kteří spolu tvořili jedno kolegium“. A když napíše, že tamtéž bylo roku 1841 bylo zřízeno místo spirituála, znamená to, že tam tuto roli (povinnou v tridentském modelu) plnil kdo? Tady přejímá z encyklopedických hesel způsobem čtenářsky nevlídným, někdy nesrozumitelným.

Odpovídá skutečnosti tvrzení, že „po zřízení generálního semináře v Praze bylo v semináři ubytováno pouze osm vikaristů. Po spojení chrudimského a časlavského kraje s královéhradeckou diecézí roku 1784 se zvýšil počet ubytovaných asi desetkrát“ (s. 47)? Pokud ano, tak by to chtělo nějaké vysvětlení! To, že se diecéze rozsahem zdvojnásobila, nevysvětluje takový nárůst alumnů kněžského domu. Navíc se v dalším textu vždy mluví o počtu 8-9. I tady asi autor práce má odpovědi, ale zapomíná je ve svém textu srozumitelně sdělit.

Hodně informací čerpá z normativních pramenů, statut, které mají notoricky tendence svádět na sebe pozornost, ale naplňovala se opravdu? (s. 62-64) K čemu slouží ty velmi extenzivní citace latinského pramene, které bylo možné shrnout do kondenzovaných výpovědí o obsahu? Mnoho hodnoty by práci dodalo, kdyby udělal nějaké exkurzy do reálné agendy semináře, aby práce neměla převážně přehledový, ploše popisný charakter, kde schází i přesnější kvantitativní údaje, aby čtenář měl vhled, o jak rozsáhlý pramenný soubor se jedná, nakolik je nosný pro další bádání a zpracování, což by měl být smysl podobné práce. V dané podobě jde spíše o popsání typologie jednotlivých pramenů, ale bez hlubšího obeznámení s celkovou „výtěžností“ a nosností pro další případné badatele.

Práce poskytuje zajímavý vhled do každodennosti chodu semináře, například předpisy ohledně úpravy vzhledu a chování alumnů, ale výrazně by získala na hloubce a kontextu, kdyby to autor porovnal s jinými soudobými vychovatelskými zařízeními (důstojnické školy, koleje) a hlavně uvedl z jiné složky seminárních archivních fondů, zda se to skutečně vymáhalo, řešilo, zda to vytvářelo skutečnou agendu pro vedení domu.

Někde dává nahlédnout do dění, například pasáž o památkové činnosti naplňované rektorem semináře Hugem Doskočilem, která přináší důležité postřehy, ale opět zase chybí respektování chronologie výkladu. Po mém soudu je problém začít psát o organizování památkové péče ze strany církve v druhé polovině 19. století a pak rovnou bez dalšího skočit s výkladem do roku 1919 a nechat bez komentáře předchozí dekády. Práce obsahuje některé stylisticky nepovedené obraty, ale doktorand historické vědy by asi neměl napsat, že se v hradeckém semináři poskytovala výuka češtiny „zejm. pro německé bohoslovce“ (s. 163).

Velmi dobrá jsou konkrétní data pod čarou v kapitole o správě majetku a ekonomické činnosti, která poskytuje přesnější obraz dění a rozsahu a typu agendy, čtenář by se rád dozvěděl více například o angažmá sester Notre Dame při vedení účetnictví kněžského semináře a proč po třech dekáдах najednou skončilo. Podobně by mě zajímalo, jak velký podíl pro financování semináře hrály mešní stipendia, která jsou v mnoha církevních institucích v dané době klíčová, případně podle jakého klíče poskytovalo vedení semináře půjčky lidem mimo něj. O atraktivitě tématu hradecký kněžský seminář jako diecézní kněžský karcer se asi nemusím zmiňovat.

V kapitole 7.20 o církevních desátcích není jasné, jak se ocitla v agendě kněžského semináře, když nevykonával teritoriální, farní pastorační. Zřejmě se jednalo o delegaci příjmů či odkazy, ale to musí být v podobné práci jasně formulováno a popsáno. Autor i na jiných místech má problém, že neuvádí dostatečný kontext a vysvětlení a spokojí se jenom s popisem, který čtenáři neumožňuje získat plastičtější obraz fenoménu nebo situace.

Závěrečné shrnutí problematiky je zdařilé a vyváženě sumarizuje výsledky autorova výzkumu.

Předložená disertační práce mgr. Holoubka přináší nové poznatky, nabízí přesnou typologii dochovaných pramenů a poskytuje spolehlivý základ a cenné impulsy pro další bádání. Pro případné vydání by ale bylo nutné zapracovat připomínky.

Přes všechny uvedené připomínky ji lze doporučit k obhajobě.

prof. PhDr. Tomáš Petráček Ph.D., Th.D.

V Hradci Králové 18.12.2022